Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (ósma izba)

z dnia 21 stycznia 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Polityka społeczna – Równe traktowanie kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego – Dyrektywa 79/7/EWG – Artykuł 4 ust. 1 – Dobrowolne wcześniejsze przejście na emeryturę – Świadczenie emerytalne z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę – Kwalifikowalność – Kwota należnego świadczenia emerytalnego mająca odpowiadać co najmniej ustawowo określonej kwocie minimalnej – Odsetek pracowników każdej płci wyłączonych z możliwości ubiegania się o wcześniejsze przejście na emeryturę – Uzasadnienie ewentualnego szczególnie mniej korzystnego położenia pracowników płci żeńskiej – Cele polityki społecznej danego państwa członkowskiego

W sprawie C-843/19

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (wyższy trybunał sprawiedliwości Katalonii, Hiszpania) postanowieniem z dnia 12 listopada 2019 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 20 listopada 2019 r., w postępowaniu:

Instituto Nacional de la Seguridad (INSS)

przeciwko

BT,

TRYBUNAŁ (ósma izba),

w składzie: N. Wahl, prezes izby, F. Biltgen (sprawozdawca) i L.S. Rossi, sędziowie,

rzecznik generalny: G. Hogan,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

– w imieniu Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) – A. Álvarez Moreno i G. Guadaño Segovia, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu BT – I. de Gispert Català, abogado,

– w imieniu rządu hiszpańskiego – S. Jiménez García, w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: hiszpański.

– w imieniu rządu portugalskiego – A. Pimenta, M. Carneiro, J. Marques oraz P. Barros da Costa, w charakterze pełnomocników,

– w imieniu Komisji Europejskiej – I. Galindo Martín oraz C. Valero, w charakterze pełnomocników,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 4 ust. 1 dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 1979, L 6, s. 24).

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS) (państwowym zakładem ubezpieczeń społecznych, Hiszpania) a BT w przedmiocie wydanej przez ten zakład odmowy przyznania BT świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę.

Ramy prawne

Prawo Unii

3 Zgodnie z art. 1 dyrektywy 79/7:

„Celem niniejszej dyrektywy jest stopniowe wprowadzenie w życie, w dziedzinie zabezpieczenia społecznego i innych elementów ochrony socjalnej przewidzianych w art. 3, zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego, nazywanej dalej »zasadą równego traktowania«”.

4 Artykuł 3 ust. 1 lit. a) tej dyrektywy stanowi, że znajduje ona zastosowanie do systemów ustawowych zapewniających ochronę w szczególności przed ryzykiem „starości”.

5 Artykuł 4 ust. 1 wspomnianej dyrektywy przewiduje:

„Zasada równego traktowania oznacza brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względu na płeć, bądź bezpośrednio, bądź pośrednio, poprzez odwołanie zwłaszcza do stanu cywilnego lub rodzinnego, w szczególności jeżeli chodzi o:

– zakres stosowania systemów i warunki objęcia systemami,

– obowiązek opłacania i obliczanie wysokości składek,

– obliczanie wysokości świadczeń, w tym podwyżek należnych z tytułu małżonka i na osobę będącą na utrzymaniu, oraz jeżeli chodzi o warunki dotyczące okresu wypłaty świadczeń i zachowanie prawa do świadczeń”.

6 Artykuł 2 ust. 1 dyrektywy 2006/54/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 5 lipca 2006 r. w sprawie wprowadzenia w życie zasady równości szans oraz równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zatrudnienia i pracy (Dz.U. 2006, L 204, s. 23) stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy stosuje się następujące definicje:

[…]

b) »dyskryminacja pośrednia«: sytuacja, w której z pozoru neutralny przepis, kryterium lub praktyka stawiał[yby] osoby danej płci w szczególnie niekorzystnym położeniu w porównaniu do osób innej płci, chyba że dany przepis, kryterium lub praktyka są obiektywnie uzasadnione zgodnym z prawem celem, a środki [przewidziane do] osiągnięcia tego celu są właściwe i niezbędne;

[…]”.

Prawo hiszpańskie

7 Artykuł 59 Ley General de la Seguridad Social (powszechnej ustawy o zabezpieczeniu społecznym), której tekst jednolity został zatwierdzony przez Real Decreto Legislativo 8/2015 (królewski dekret z mocą ustawy 8/2015) z dnia 30 października 2015 r. (BOE nr 261, z dnia 31 października 2015 r.), w brzmieniu obowiązującym w chwili zaistnienia okoliczności faktycznych będących przedmiotem postępowania głównego (zwanej dalej „LGSS”), nosi tytuł „Dodatki uzupełniające do świadczeń emerytalnych niższych od przewidzianego minimum”. Artykuł ten stanowi w ust. 1 akapit pierwszy:

„Zamieszkującym na terytorium Hiszpanii osobom uprawnionym do świadczeń emerytalnych o charakterze składkowym z systemu zabezpieczenia społecznego, które nie uzyskują żadnego dochodu z pracy, kapitału, działalności gospodarczej lub z przyrostu aktywów, zgodnie z uregulowaniami odnoszącymi się do tych dochodów w zakresie podatku dochodowego od osób fizycznych lub osobom uzyskującym takie dochody, które jednak nie przekraczają kwoty określanej corocznie przez Ley de Presupuestos Generales del Estado [ustawy ustanawiającej ogólny budżet państwa] przysługują, na zasadach określonych w ustawie lub rozporządzeniu, dodatki uzupełniające niezbędne w celu osiągnięcia minimalnej kwoty świadczeń emerytalnych”.

8 Artykuł 208 LGSS, zatytułowany „Wcześniejsze przejście na emeryturę na wniosek osoby zainteresowanej”, stanowi w ust. 1:

„Możliwość wcześniejszego przejścia na emeryturę na wniosek osoby zainteresowanej podlega następującym wymogom:

a) Osiągnięciu wieku, który nie jest niższy o więcej niż dwa lata od wieku wynikającego dla danego przypadku z zastosowania przepisów art. 205 ust. 1 lit. a), przy czym nie mają zastosowania współczynniki zmniejszające, o których mowa w art. 206.

b) Udokumentowaniu minimalnego rzeczywistego okresu składkowego wynoszącego 35 lat, przy czym nie uwzględnia się w tym celu części proporcjonalnej z tytułu dodatkowego wynagrodzenia […].

c) Jeżeli spełnione zostały wymogi ogólne i szczegółowe związane z niniejszym trybem przejścia na emeryturę, kwota należnego świadczenia emerytalnego musi być wyższa od minimalnej kwoty tego świadczenia, która przysługiwałaby osobie zainteresowanej z uwagi na jej sytuację rodzinną w momencie ukończenia przez nią 65 lat. W przeciwnym wypadku zainteresowana osoba nie może skorzystać z takiego trybu wcześniejszego przejścia na emeryturę”.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

9 Jako pracownik domowy BT była objęta hiszpańskim szczególnym systemem zabezpieczenia społecznego przewidzianym dla tej kategorii pracowników (zwanym dalej „szczególnym systemem"). BT uiszczała składki do tego systemu przez okres 14 054 dni, z wyjątkiem 166 dni.

10 W dniu 12 grudnia 2016 r. zwróciła się do INSS o przyznanie jej, na mocy art. 208 LGSS, świadczenia emerytalnego z tytułu przejścia na wcześniejszą emeryturę od dnia 4 stycznia 2017 r., czyli dnia ukończenia przez nią 63 lat.

11 Decyzją z dnia 19 grudnia 2016 r., utrzymaną w mocy decyzją wydaną po rozpatrzeniu zażalenia BT, INSS oddalił jej wniosek, stwierdzając, że nie spełniła ona przewidzianej w art. 208 ust. 1 lit. c) tej ustawy przesłanki przyznania świadczenia emerytalnego z tytułu przejścia na wcześniejszą emeryturę, ponieważ kwota świadczenia emerytalnego, jakie otrzymałaby, byłaby niższa od minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego, o które mogłaby się ona ubiegać, z uwagi na jej sytuację rodzinną, w momencie ukończenia 65 lat.

12 Juzgado de lo Social nº 10 de Barcelona (sąd pracy nr 10 w Barcelonie, Hiszpania) uwzględnił wniesione przez BT powództwo o stwierdzenie nieważności wspomnianych decyzji. Sąd ten orzekł, że przywołany przepis LGSS ustanawia pośrednią dyskryminację kobiet niezgodną z dyrektywą 79/7, jako że to kobiety stanowią większość pracowników w sektorze pracowników domowych i że pracownik tego sektora, nawet jeśli uiszczał składki do szczególnego systemu przez okres 44 i pól roku, nie ma prawa do świadczenia emerytalnego w kwocie, która pozwoliłaby mu na ubieganie się o przejście na wcześniejszą emeryturę w wieku 63 lat i na uzyskanie takiej emerytury.

13 INSS wniósł apelację od tego wyroku do sądu odsyłającego, Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (wyższego trybunału sprawiedliwości Katalonii, Hiszpania). Sąd ten wskazuje, że podstawa obliczania składek do szczególnego systemu była początkowo niższa od postawy obliczania składek do ogólnego hiszpańskiego systemu zabezpieczenia społecznego. Co za tym idzie, również świadczenia emerytalne ubezpieczonych w ramach szczególnego systemu były niższe od świadczeń emerytalnych przysługujących ubezpieczonym w ramach ogólnego systemu. Niemniej, według sądu odsyłającego, podstawa obliczania składek do szczególnego systemu została stopniowo wyrównana z podstawą obliczania składek do ogólnego systemu, począwszy od mającego miejsce w 2012 r. włączenia szczególnego systemu do ogólnego systemu.

14 Zdaniem sądu odsyłającego art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS znajduje zastosowanie do wszystkich pracowników objętych ogólnym systemem zabezpieczenia społecznego. Przepis ten, wyłączając możliwość uzyskania świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę ubezpieczonych, którzy decydują się na dobrowolne wcześniejsze przejście na emeryturę, lecz w stosunku do których kwota takiego świadczenia nie osiągnęłaby ustawowo określonej minimalnej kwoty, do jakiej byliby uprawnieni w wieku 65 lat, ma bowiem w przekonaniu tego sądu zapobiegać wypłacie dodatku uzupełniającego do świadczenia emerytalnego, który stanowiłby obciążenie dla budżetu państwa. Ponadto w opinii sądu odsyłającego wspomniany przepis jest zgodny z celami Unii Europejskiej w dziedzinie świadczeń emerytalnych polegającymi na zapewnieniu trwałej równowagi między okresem aktywności zawodowej a okresem spędzonym na emeryturze. W tym względzie przyznanie pracownikowi prawa do przybliżenia z własnej woli wieku jego przejścia na emeryturę bez jakiegokolwiek zmniejszenia kwoty jego świadczenia emerytalnego dzięki uzyskaniu dodatku do tego świadczenia stałoby w sprzeczności z popieraną przez Unię tendencją polegającą na podwyższeniu wieku emerytalnego i wzmocnieniu zachęt do wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Sąd odsyłający podkreśla przy tym, że przesłanka taka jak określona w omawianym przepisie nie znajduje zastosowania w sytuacji, gdy wcześniejsze przejście na emeryturę jest wynikiem okoliczności niezależnych od pracownika, takich jak restrukturyzacja przedsiębiorstwa, i podlega tym samym art. 207 LGSS.

15 Sąd odsyłający wskazuje, że zgodnie z oficjalnymi statystykami 89% pracowników domowych ubezpieczonych w ramach szczególnego systemu stanowią kobiety. Niemniej, w przekonaniu tego sądu, aby zbadać, czy art. 208 ust. 1 lit. c) tej ustawy ustanawia pośrednią dyskryminację na niekorzyść pracowników płci żeńskiej, należy wziąć pod uwagę wszystkich ubezpieczonych w ramach ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego, którzy bez wyjątku objęci są zakresem stosowania tego przepisu. Chodzi tu o uwzględnienie w szczególności, poza ubezpieczonymi w ramach szczególnego systemu, kobiet, które z innych powodów, takich jak małżeństwo, obecność dzieci lub praca w niepełnym wymiarze czasu, odprowadzały składki w niższej wysokości i przez krótszy okres.

16 W tym względzie sąd odsyłający podnosi, że ze statystyk przedstawionych przez Ministerio de Inclusión, Seguridad Social y Migraciones (ministerstwo ds. integracji, zabezpieczenia społecznego i migracji, Hiszpania) wynika, iż większy odsetek kobiet na emeryturze niż mężczyzn pobiera dodatek uzupełniający celem osiągnięcia ustawowo określonej minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego, co może oznaczać, że przepis art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS – który uzależnia uzyskanie przez pracownika, który decyduje o przejściu z własnej woli na wcześniejszą emeryturę, świadczenia emerytalnego z tego tytułu od przesłanki, że może on ubiegać się o ustawowo określone minimalne świadczenie emerytalne należne z tytułu jego własnych składek, bez wypłaty takiego dodatku uzupełniającego – stawia w niekorzystnym położeniu więcej kobiet niż mężczyzn. Sąd odsyłający kładzie nacisk na okoliczność, że w roku 2018 dodatek uzupełniający do świadczenia emerytalnego pobierało 422 112 mężczyzn, co stanowi 15,23% świadczeń emerytalnych mężczyzn, oraz 468 822 kobiet, co stanowi 31,45% świadczeń emerytalnych kobiet.

17 W tych okolicznościach Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (wyższy trybunał sprawiedliwości Katalonii) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy ustanowiony w art. 4 dyrektywy 79/7 zakaz pośredniej dyskryminacji ze względu na płeć w zakresie dostępu do świadczeń zabezpieczenia społecznego i obliczania ich wysokości należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego takiemu jak art. 208 ust. 1 lit. c) [LGSS], zgodnie z którym osoby objęte ogólnym systemem [zabezpieczenia społecznego] mogą przejść na dobrowolną wcześniejszą emeryturę jedynie wówczas, gdy kwota należnej im emerytury obliczona według zasad ogólnych, bez dodatku uzupełniającego do wysokości emerytury minimalnej, jest co najmniej równa emeryturze minimalnej, z tego względu, że przepis ten dyskryminuje pośrednio kobiety objęte ogólnym systemem zabezpieczenia społecznego, ponieważ stosuje się go wobec znacznie większej liczby kobiet niż mężczyzn?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

18 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza co do istoty do ustalenia, czy art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w razie dobrowolnego wcześniejszego przejścia na emeryturę pracownika ubezpieczonego w ramach ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego uzależnia jego prawo do świadczenia emerytalnego z tego tytułu od spełnienia przesłanki, zgodnie z którą kwota tego świadczenia musi być co najmniej równa minimalnej kwocie świadczenia emerytalnego, do której ów pracownik miałby prawo w wieku 65 lat – z tego względu, że owo uregulowanie stawia w niekorzystnym położeniu szczególnie pracowników płci żeńskiej w porównaniu do pracowników płci męskiej.

19 Należy zauważyć, że art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS wymaga, dla dopuszczenia wcześniejszego przejścia na emeryturę na wniosek osoby zainteresowanej, aby kwota należnego jej świadczenia emerytalnego była wyższa od minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego, do której owa osoba miałaby prawo w chwili osiągnięcia wieku 65 lat. Wymóg ten nakłada się na inne przesłanki warunkujące możliwość uzyskania świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę, o których mowa w art. 208

ust. 1 lit. a) i b), a mianowicie osiągnięcie wieku, który jest nie niższy o więcej niż dwa lata od wieku wyznaczonego przez tę ustawę dla dostępu do świadczenia emerytalnego oraz udokumentowanie minimalnego rzeczywistego okresu składkowego wynoszącego 35 lat.

20 Trybunał miał już okazję orzec, że prawo Unii, a konkretniej rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.U. 2004, L 166, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2013, L 188, s. 10) nie stoi co do zasady na przeszkodzie przepisowi prawa krajowego takiemu jak art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS, na mocy którego świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę nie przyznaje się, jeżeli kwota, do której byłby uprawniony wnioskodawca, jest niższa od minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego, do której miałby on prawo w chwili osiągnięcia wieku emerytalnego przewidzianego ustawą (zob. podobnie wyrok z dnia 5 grudnia 2019 r., Bocero Torrico i Bode, C-398/18 i C-428/18, EU:C:2019:1050, pkt 25–27).

21 Należy jednakże sprawdzić, czy w sprawie w postępowaniu głównym ów wybór ustawodawcy krajowego jest zgodny z dyrektywą 79/7 (zob. analogicznie wyrok z dnia 14 kwietnia 2015 r., Cachaldora Fernández, C-527/13, EU:C:2015:215, pkt 26).

22 W tym względzie art. 4 ust. 1 tiret pierwsze w związku z art. 3 ust. 1 lit. a) tiret trzecie tej dyrektywy zakazuje wszelkich przejawów dyskryminacji ze względu na płeć, w szczególności w odniesieniu do warunków przynależności do ustawowych systemów zabezpieczenia ryzyka starości [wyrok z dnia 26 czerwca 2018 r., MB (Zmiana płci i świadczenie emerytalne), C-451/16, EU:C:2018:492, pkt 32]. Bezdyskusyjne jest, że będący przedmiotem postępowania głównego system świadczeń emerytalnych z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę należy do wspomnianych systemów.

23 Na wstępie należy stwierdzić, że uregulowanie krajowe takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym nie wprowadza dyskryminacji bezpośredniej ze względu na płeć, ponieważ znajduje jednakowe zastosowanie do pracowników płci żeńskiej i męskiej.

24 Co się tyczy kwestii, czy takie uregulowanie ustanawia dyskryminację pośrednią, należy przypomnieć, że pojęcie to należy w kontekście dyrektywy 79/7 rozumieć w taki sam sposób jak w kontekście dyrektywy 2006/54 (wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo). Z art. 2 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2006/54 wynika zaś, że dyskryminację pośrednią ze względu na płeć stanowi sytuacja, w której z pozoru neutralny przepis, kryterium lub praktyka stawiałyby osoby danej płci w szczególnie niekorzystnym położeniu w porównaniu do osób innej płci, chyba że dany przepis, kryterium lub praktyka są obiektywnie uzasadnione zgodnym z prawem celem, a środki przewidziane do osiągnięcia tego celu są właściwe i niezbędne.

25 Istnienie takiego szczególnie niekorzystnego położenia można by ustalić zwłaszcza poprzez wykazanie, że uregulowanie takie jak rozpatrywane w postępowaniu głównym wpływa negatywnie na znacznie wyższy odsetek osób danej płci w stosunku do osób innej płci. Do sądu krajowego należy ocena, czy tak jest w sprawie w postępowaniu głównym (zob. w szczególności wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, pkt 38 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 W odniesieniu do sytuacji takiej jak w niniejszej sprawie, gdzie sąd krajowy dysponuje danymi statycznymi, Trybunał orzekł, po pierwsze, że do tego sądu należy uwzględnienie ogółu pracowników podlegających uregulowaniu krajowemu, w którym odmienne traktowanie ma swoje źródło, i po drugie, że najlepsza metoda porównawcza polega na porównaniu odpowiednich odsetek pracowników, których dotyczy lub nie dotyczy podnoszone odmienne traktowanie wśród pracowników płci męskiej objętych zakresem stosowania tego uregulowania, z tymi samymi odsetkami wśród pracowników płci żeńskiej objętych tym uregulowaniem [zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2020 r., YS (Emerytury zakładowe kadry zarządzającej), C-223/19, EU:C:2020:753, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo].

27 W tym względzie to do sądu krajowego należy dokonanie oceny, w jakiej mierze przedstawione mu dane statystyczne są wiarygodne i czy mogą one zostać uwzględnione, to znaczy czy w szczególności nie są one przejawem zjawisk czysto przypadkowych lub wynikających z tymczasowej sytuacji i czy wydają się one wystarczająco istotne [wyrok z dnia 24 września 2020 r., YS (Emerytury zakładowe kadry zarządzającej), C-223/19, EU:C:2020:753, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo].

28 W niniejszej sprawie w pierwszej kolejności należy – jak to sugeruje sąd odsyłający – wziąć pod uwagę nie tylko ubezpieczonych w ramach szczególnego systemu, ale także wszystkich pracowników objętych hiszpańskim ogólnym systemem zabezpieczenia społecznego, do którego ubezpieczeni w ramach szczególnego systemu zostali włączeni. Rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie znajduje bowiem zastosowanie do wszystkich ubezpieczonych w ramach owego ogólnego systemu.

29 W drugiej kolejności, jak zauważa również sąd odsyłający, odsetek ubezpieczonych w ramach ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego, których art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS stawia w niekorzystnym położeniu, może zostać wiarygodnie określony dzięki zestawieniu liczby emerytów pobierających dodatek uzupełniający celem osiągnięcia ustawowo określonej minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego z całkowitą liczbą emerytów objętych tym systemem. To bowiem właśnie osoby pobierające dodatek uzupełniający do świadczenia emerytalnego miały spotkać się z odmową przyznania im na mocy tego przepisu świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę z tego powodu, że kwota takiego świadczenia, która miałaby im przysługiwać w chwili złożenia wniosku o jego przyznanie, byłaby niższa od wspomnianej ustawowo określonej minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego. Natomiast wzięcie pod uwagę jedynie osób, którym rzeczywiście odmówiono na podstawie art. 208 ust. 1 lit. c) wspomnianej ustawy przyznania świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę, jak to sugerują w uwagach na piśmie INSS i rząd hiszpański, niekoniecznie wskazywałoby liczbę osób poszkodowanych przez ten przepis, gdyż nie jest wykluczone, że istotna ich liczba nie wystąpiła z wnioskiem o takie świadczenie.

30 Niemniej, w trzeciej kolejności, aby ustalić, czy w niniejszej sprawie art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS sam w sobie wprowadza pośrednią dyskryminację niezgodną z art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7, należy wziąć pod uwagę osoby, które miały spotkać się z odmową przyznania im świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę wyłącznie na mocy art. 208 ust. 1 lit. c) tej ustawy, z pominięciem osób, które nie spełniają, poza przesłanką określoną w tym przepisie, również przesłanek przyznania takiego świadczenia dotyczących wieku lub okresu wpłacania składek, o których mowa w art. 208 ust. 1 lit. b) i c) omawianej ustawy. I tak, jak podnoszą w uwagach na piśmie INSS i rząd hiszpański, istnienie lub brak takiej pośredniej dyskryminacji mogą zostać wykazane przez zestawienie, w skali tego samego roku, liczby nowych emerytów spełniających przesłankę, o której mowa w art. 208 ust. 1 lit. b) LGSS, a mianowicie wymóg wpłacania przez ponad 35 lat składek, którzy pobierają dodatek uzupełniający do świadczenia emerytalnego, z ogólną liczbą nowych emerytów w skali tego samego roku.

31 Z powyższych rozważań wynika, że w odniesieniu do sprawy w postępowaniu głównym – jeżeli przedstawione sądowi odsyłającemu statystyki miałyby wykazać, iż wśród nowych emerytów płci żeńskiej objętych ogólnym systemem zabezpieczenia społecznego część tych, którzy uiszczali składki przez ponad 35 lat i pobierają dodatek uzupełniający do świadczenia emerytalnego jest znacznie wyższa niż wśród nowych emerytów płci męskiej objętych tym samym systemem – należałoby uznać, że art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS ustanawia niezgodną z art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 pośrednią dyskryminację ze względu na płeć, chyba że sytuacja tak byłaby uzasadniona obiektywnymi czynnikami niemającymi nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć (zob. analogicznie wyrok z dnia 8 maja 2019 r., Villar Láiz, C-161/18, EU:C:2019:382, pkt 47).

32 Rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie byłoby więc uzasadnione między innymi wówczas, gdyby sąd odsyłający miał stwierdzić, że odpowiada ono zgodnemu z prawem celowi polityki społecznej, jest odpowiednie, aby osiągnąć ten cel, oraz niezbędne do jego osiągnięcia, przy czym może ono być uważane za właściwe do zapewnienia realizacji wskazanego celu, wyłącznie jeżeli rzeczywiście

służy jego osiągnięciu oraz jest stosowane w sposób spójny i systematyczny [zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2020 r., YS (Emerytury zakładowe kadry zarządzającej), C-223/19, EU:C:2020:753, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo].

33 Ponadto należy przypomnieć, że przy wyborze środków mogących realizować cele ich polityki społecznej i zatrudnienia państwa członkowskie dysponują szerokim zakresem uznania [wyrok z dnia 24 września 2020 r., YS (Emerytury zakładowe kadry zarządzającej), C-223/19, EU:C:2020:753, pkt 57 i przytoczone tam orzecznictwo].

34 W niniejszej sprawie sąd odsyłający podaje, że hiszpański ustawodawca przyjął art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS mając na uwadze prawo hiszpańskie, zgodnie z którym nikt nie może otrzymywać świadczenia emerytalnego niższego niż tego rodzaju świadczenie minimalne, którego wysokość jest ustalana corocznie, rozumiane jako minimum egzystencji, co wiąże się z koniecznością wypłaty, w niektórych przypadkach, dodatku uzupełniającego do świadczenia emerytalnego, zgodnie z art. 59 omawianej ustawy. Tymczasem rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie skutkuje tym, że pewna liczba pracowników pragnących z własnej woli przyspieszyć swe przejście na emeryturę i korzystać z tego tytułu ze świadczenia emerytalnego spotyka się z odmową przyznania im takiego świadczenia z tego względu, że jego kwota byłaby niższa od minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego i że z tego powodu mające zastosowanie prawo krajowe przyznaje zainteresowanemu pracownikowi prawo do dodatku uzupełniającego do świadczenia emerytalnego.

35 W tym względzie należy przypomnieć od razu, że Trybunał orzekł, po pierwsze, że przyznanie dochodów odpowiadających poziomowi minimum socjalnego stanowi integralną część polityki społecznej państw członkowskich, oraz po drugie, że wypłata dodatku wyrównawczego mającego na celu zapewnienie uprawnionej do niego osobie minimum egzystencji w razie niewystarczającego świadczenia emerytalnego stanowi zgodny z prawem cel polityki społecznej, który nie ma nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć (zob. podobnie wyrok z dnia 20 października 2011 r., Brachner, C-123/10, EU:C:2011:675, pkt 89–91 i przytoczone tam orzecznictwo).

36 Co się tyczy uzasadnienia uregulowania krajowego rozpatrywanego w postępowaniu głównym INSS i rząd hiszpański podnoszą w uwagach na piśmie, że poprzez wyłączenie możliwości uzyskania świadczenia emerytalnego z tytułu przejścia na wcześniejszą emeryturę przez osoby, które decydują się przyspieszyć przejście na emeryturę, ale które – zważywszy na kwotę tego świadczenia – byłyby uprawnione do dodatku uzupełniającego do niego obciążającego budżet państwa, art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS służy utrzymaniu stabilności hiszpańskiego systemu zabezpieczenia społecznego i osiągnięciu trwałej równowagi między okresem aktywności zawodowej a okresem spędzonym na emeryturze, zważywszy, że pozbawiony ograniczeń dostęp do świadczenia emerytalnego z tytułu przejścia na wcześniejszą emeryturę miałby poważne konsekwencje dla finansowania tego systemu.

37 W tym kontekście zarówno z postanowienia odsyłającego, jak i z uwag na piśmie INSS i rządu hiszpańskiego wynika, że wspomniane cele uregulowania krajowego rozpatrywanego w postępowaniu głównym są zgodne z celami Unii, wyrażonymi w zielonej księdze Komisji z dnia 7 lipca 2010 r., zatytułowanej „Adekwatne, stabilne i bezpieczne systemy emerytalne w Europie” [COM(2010) 365 wersja ostateczna] oraz w białej księdze tej instytucji z dnia 16 lutego 2012 r., zatytułowanej „Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur” [COM(2012) 55 final], polegającymi na dążeniu do osiągnięcia trwałej równowagi między długością życia zawodowego a długością emerytury, z uwzględnieniem w szczególności ewolucji przewidywanej długości życia, celem zapewnienia adekwatności i stabilności systemów emerytalnych.

38 Równocześnie Trybunał miał okazję orzec, że chociaż względy budżetowe nie mogą uzasadnić dyskryminacji wyrządzającej szkodę jednej z płci, to cele polegające na zapewnieniu trwałego finansowania emerytur można uznać, biorąc pod uwagę szeroki zakres uznania, jakim dysponują

państwa członkowskie, za stanowiące zgodne z prawem cele polityki społecznej, które nie mają związku z jakąkolwiek dyskryminacją ze względu na płeć [zob. podobnie wyrok z dnia 24 września 2020 r., YS (Emerytury zakładowe kadry zarządzającej), C-223/19, EU:C:2020:753, pkt 60, 61].

39 Wynika z tego, że powołane przez INSS i rząd hiszpański cele mogą co do zasady uzasadniać ewentualną różnicę w traktowaniu na niekorzyść pracowników płci żeńskiej, która może wynikać pośrednio ze stosowania art. 208 ust. 1 lit. c) LGSS.

40 Takie uregulowanie krajowe jawi się jako zdatne do realizacji wspomnianych celów. Wyłączenie możliwości uzyskania świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę przez osoby, które z własnej woli chciały przyspieszyć przejście na emeryturę, lecz w przypadku których przysługująca im kwota tego świadczenia daje im prawo do dodatku uzupełniającego takie świadczenie, służy bowiem ochronie finansów hiszpańskiego systemu zabezpieczenia społecznego i wydłużeniu okresu aktywności zawodowej tych osób. Jak wynika z postanowienia odsyłającego, w braku takiego wyłączenia prawo zainteresowanych osób do pobierania świadczenia emerytalnego z tytułu wcześniejszego przejścia na emeryturę wraz z dodatkiem uzupełniającym do niego miałoby negatywne konsekwencje dla wdrażania tych celów, gdyż zezwalałoby między innymi tym osobom na pracę przez krótszy okres ze względu na ich wcześniejsze przejście na emeryturę bez równoczesnego obniżenia kwoty ich przyszłego świadczenia emerytalnego.

41 Ponadto należy stwierdzić, że rozpatrywane w postępowaniu głównym uregulowanie krajowe jest stosowane w sposób spójny i systematyczny, ponieważ znajduje zastosowanie do wszystkich pracowników ubezpieczonych w ramach hiszpańskiego ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego.

42 Należy również przyjąć, że wspomniane uregulowanie krajowe nie wiąże się z zastosowaniem środków, które wykraczałyby poza to, co jest niezbędne do osiągnięcia zamierzonych celów. Wspomniane uregulowanie zakazuje bowiem pobierania świadczenia emerytalnego jedynie tym osobom, które z własnej woli zamierzały przyspieszyć przejście na emeryturę, lecz w przypadku których kwota ich świadczenia emerytalnego powodowałaby obciążenie dla krajowego systemu zabezpieczenia społecznego, gdyż dawałaby prawo do wypłaty na ich rzecz dodatku uzupełniającego do świadczenia emerytalnego. Ponadto z przedłożonych Trybunałowi akt wynika, że takie wyłączenie może znaleźć zastosowanie jedynie w sytuacji, gdy wcześniejsze przejście na emeryturę pracownika następuje w wyniku jego wyraźnej decyzji, a nie z niezależnego od niego powodu, na przykład w wyniku restrukturyzacji przedsiębiorstwa. Wreszcie, jak wskazała w uwagach na piśmie Komisja, ustawodawca krajowy nie mógł dokonać innego wyboru ustawodawczego, polegającego na wprowadzeniu odstępstwa od gwarancji uzyskania minimalnej kwoty świadczenia emerytalnego w przypadku dobrowolnego przejścia na wcześniejszą emeryturę, bez uszczerbku dla celu polityki społecznej, którego realizacji służy owa gwarancja, takiemu jak wymieniony w pkt 35 niniejszego wyroku.

43 Wobec powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że art. 4 ust. 1 dyrektywy 79/7 należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w razie dobrowolnego wcześniejszego przejścia na emeryturę pracownika ubezpieczonego w ramach ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego uzależnia jego prawo do świadczenia emerytalnego z tego tytułu od spełnienia przesłanki, zgodnie z którą kwota tego świadczenia musi być co najmniej równa minimalnej kwocie świadczenia emerytalnego, do której ów pracownik miałby prawo w wieku 65 lat, nawet jeśli owo uregulowanie stawia w niekorzystnym położeniu szczególnie pracowników płci żeńskiej w porównaniu do pracowników płci męskiej, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego, o ile jednakże taki skutek jest uzasadniony zgodnymi z prawem celami polityki społecznej niemającymi nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć.

W przedmiocie kosztów

44 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (ósma izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy Rady 79/7/EWG z dnia 19 grudnia 1978 r. w sprawie stopniowego wprowadzania w życie zasady równego traktowania kobiet i mężczyzn w dziedzinie zabezpieczenia społecznego należy interpretować w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uregulowaniu krajowemu, które w razie dobrowolnego wcześniejszego przejścia na emeryturę pracownika ubezpieczonego w ramach ogólnego systemu zabezpieczenia społecznego uzależnia jego prawo do świadczenia emerytalnego z tego tytułu od spełnienia przesłanki, zgodnie z którą kwota tego świadczenia musi być co najmniej równa minimalnej kwocie świadczenia emerytalnego, do której ów pracownik miałby prawo w wieku 65 lat, nawet jeśli owo uregulowanie stawia w niekorzystnym położeniu szczególnie pracowników płci żeńskiej w porównaniu do pracowników płci męskiej, czego ustalenie należy do sądu odsyłającego, o ile jednakże taki skutek jest uzasadniony zgodnymi z prawem celami polityki społecznej niemającymi nic wspólnego z dyskryminacją ze względu na płeć.

Podpisy